

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ

А.І. Кас'яненко¹, О.А. Ігнатюк²

¹ магістрантка кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна, НТУ «ХПІ», Харків, Україна

*² докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна, НТУ «ХПІ», Харків, Україна
alkasya2003@gmail.com*

Сучасний світ потерпає постійних змін, і освітній простір не є виключенням. Наразі стає все більш поширеним людиноцентризм, гуманізм, і якщо казати за сферу освіти, то студентоцентризм. Якщо раніше увага здебільшого приділялась саме якості знань що передаються, то зараз вона приділяється ще й тому як саме ці знання передаються, та як це впливає на особистість здобувачів. Сьогодні перепоვნено різноманітними ситуаціями які стресово впливають на людину та в свою чергу погіршують її когнітивні здібності. Ну і звісно ж Україна поступово переходить на Європейські стандарти, що також дуже впливає на те, які саме зміни відбуваються в освітній сфері. Саме тому наразі дуже важливим є те, щоб сучасні педагоги мали гадку що таке психологічні компетенції, а й володіли ними.

Метою даної роботи є розкриття теоретичних основ, сутності та призначення психологічної компетентності у викладачів вищої освіти.

теоретичний аналіз поняття «психологічна компетентність» її сутність та призначення у викладачів закладів вищої освіти.

Під час модернізації освітнього процесу особова увага приділяється саме компетентністному підходу. Адже, психологічна компетентність виступає ключовою важливою умовою для ефективної комунікації та проведення освітнього процесу.

Освітній процес – це система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості, шляхом формування та застосування її компетентностей. [1]

У Законі України «Про освіту» поняття компетентності зазначається як динамічних набір певних якостей, умінь, навичок, способів мислення якими володіє людина, її поглядами, цінностями та іншими особистими якостями, які допомагають їй успішно соціалізуватись, адаптуватись та здійснювати педагогічну та/або продовжувати навчальну діяльність.

Тож можна розглядати психологічну компетентність викладача в контексті компетентнісного підходу.

М. Філоненко серед ключових складових компетенцій викладача окремо виділяє психологічну компетентність. Вона охоплює знання психологічних основ викладання предмета, вікових особливостей, психічних станів учнів і закономірностей сприйняття ними навчального матеріалу

В.Бойко розуміє психологічну компетентність педагога як інтегровану характеристику рівня професійної підготовленості педагога, яка базується на фундаментальних психолого-педагогічних знаннях і вироблених комунікативних вміннях, що проявляються в єдності з особистісними якостями в процесі реалізації педагогічної діяльності в освітньому процесі [2].

Однак найширшим та най точнішим визначенням є визначення О. Казаннікової: психологічна компетентність, за її визначенням, є оптимальною сукупністю

професійних, комунікативних та особистісних якостей педагога. Вона обумовлена високим рівнем психолого-педагогічної підготовки та забезпечує загальнопрофесійну підготовленість, здатність керувати власним психічним станом, високий рівень професійної самосвідомості й самоорганізації в професійній діяльності.

Формування психологічної компетентності може піддаватись впливу багатьох чинників. Основними чинниками впливу є:

- суспільство в якому функціонує людина, його культура, витвори мистецтва, наука та ін.
- безпосередньо оточення людини, з ким вона спілкується та взаємодіє
- особистісні якості, такі як темперамент, характер, самооцінка, самосвідомість, здатність рефлексувати та ін.

М. Лук'янова визначає три основні складові психологічної компетентності:

1. Психолого-педагогічна грамотність – знання, які є загальнопрофесійними.
2. Психолого-педагогічні вміння – здатність викладача застосовувати свої знання в освітній діяльності та організації педагогічного процесу.
3. Професійно важливі особистісні якості – риси, що впливають на педагогічну діяльність і проявляються у взаємодії з здобувачами [2].

Виходячи з даних складових, можна визначити, основні критерії психологічної компетенції, а саме: здобувач є основною цінністю роботи, і на якого йде орієнтація (студентоцентризм), прагнення до самопізнання та саморозвитку, а також пошук шляхів для самовдосконалення.

Наявність у викладача психологічних компетенцій, може проявлятися в таких здібностях як: мотивування, можливість врахування індивідуальних потреб, командування, покращення самооцінки та сприйняття власного Я, вирішення конфліктів, та ін.

Психологічна компетентність сучасного вчителя має розумітися не лише як теоретична обізнаність у психології, а насамперед як сформована система професійних цінностей і навичок гуманістичного спілкування. Це не тільки вміння педагогічної взаємодії, але й система гуманістичного ставлення до учня. Психологічна компетентність повинна включати здатність учителя сприймати психологічну інформацію, осмислювати її, вибудовувати на її основі стосунки та ухвалювати зважені психологічно обґрунтовані рішення [3].

Отже, наявність психологічних компетенцій у викладачів закладів вищої освіти є необхідною в умов сьогодення, коли кількість умов до компетенцій викладача зростає, з'являється тенденція до спрямування саме на здобувачів освіти і зростанні рівня конкурентоспроможності.

Психологічна компетенція має на увазі під собою низки особистих якостей, навичок та досвіду, які допоможуть в питаннях соціалізації, адаптації, професійному та особистісному зростанні, та професійній, а саме педагогічній діяльності.

Список літератури:

1. Про освіту: Закон України від 16 липня 2019 №10-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

2. Бойко В. В. Психологічна компетентність – необхідна умова освітньої реформи/Бойко В. В.// [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: URL:<https://vseosvita.ua/library/psihologicna-kompetentnist-9768.html>

3. Алексеева, О. Р. (2023), "Сутність психологічної компетентності педагога в контексті концепції Нової української школи", Scientific Collection «InterConf+», (39(179), pp. 161–169. doi: 10.51582/interconf.19-20.11.2023.017 .